

B O G A N M E L D E L S E R

Ingvor Svennilsson: Growth and Stagnation in the European Economy. United Nations Economic Commission for Europe. Geneve, 1954. XVI + 342 sider. Pris \$ 4.50, sh. 32/6, sw. fr. 18.—.

Under tredivernes depressionsår samlede økonomerne deres interesse omkring konjunkturspørgsmålene. Under nutidens permanente omtrent-højkonjunktur er interesseområdet blevet meget videre, og man er nået frem til økonomiske spørgsmål, som det pludselig forekommer så selvfølgelig at analysere, at man kun kan undre sig over, at det ikke forlængst har fundet sted. Blandt disse er analysen af de problemer, der knytter sig til væksten i produktion og omsætning. I stedet for tidligere tids forudsætninger om stabile forhold eller Casells jævne fremadskriden, som jo kun var en forudsætning for analyser af noget andet, kommer nu undersøgelser om, hvordan væksten faktisk har foregået, og materiale skaffes til mere realistiske forudsætninger for andre økonomiske ræsonnementer.

Den her foreliggende bog meddeler resultaterne af en endog meget stor undersøgelse foretaget af væksten i Europas (USSR ikke medregnet) økonomi fra 1913 til 1938; der er dog hyppigt foretaget sammenligninger tilbage til firserne, og i enkelte tilfælde er linjen ført frem omtrent til nutiden. Forfatterens hovedinteresse har tydeligt været at beskrive væksten i industri og virkningerne heraf på investering, indkomst, handel etc. Forholdsvis ringe vægt er lagt på en analyse af prisforholdene, og de monetære størrelser er skubbet helt til side.

Hvad der er givet, er først og fremmest en statistisk deskription af, hvad der er sket. Man har indtryk af, at den meddelte statistik er overordentlig omhyggeligt udtaget, både således at alt er gjort for at gøre den vederhæftig, men også således, at der kun er meddelt det, der er vigtigst for at forstå linjerne i udviklingen. I inter-

nationale undersøgelser plejer oplysningerne om Danmark at være sådanne, at de lader én i en tvivl om, hvorvidt det hele værk er kassabelt på grund af fejl og misforståelser, eller om forfatteren blot har været uvidende om os. I dette tilfælde sætter forfatteren én i en lignende tvivl. Oplysningerne om Danmark er nemlig rigtige; er oplysningerne om de andre lande lige så rigtige, eller skyldes det, at forfatteren har særligt godt kendskab til Norden. Meget tyder på, at det første er tilfældet.

Udviklingen er ikke blot beskrevet med tabeller, men ved et stort antal diagrammer, der viser en usædvanlig opfindsomhed og ofte er meget klare.

Forfatteren har delt sin bog i to dele, hvoraf den første indeholder en række mere indledende betragtninger og et resumé; den egentlige analyse findes i 2. del, der da også optager ca. $\frac{1}{5}$ af teksten. Han tager her sit udgangspunkt i befolknings-tilvæksten og befolkningsforskydningerne, går dernæst over til et kort, men godt kapitel om den landbrugsmæssige baggrund; dernæst følger tre kapitler om industrien og endelig et om handel, der endnu engang beviser, hvor lidt handelsstatistik siger, og hvor svært det er at sammenfatte den.

Forfatteren har tydeligvis sat sig som hovedopgave at beskrive og ved at drage nogle enkelte rækker af tal ud af det umådelige materiale give os andre en oversigt. Denne oversigt har imidlertid vundet meget væsentligt ved, at det stråler ud af den, at den er skrevet af en nationaløkonom med betydelig teoretisk kunnen.

Bogen er så koncentreret skrevet, at det forekommer mig temmelig håbløst at ville give et referat af dens resultater. Kun skal det nævnes, at det sikkert ikke er tilfældigt, at ordene »and stagnation« er tilføjet i titlen. Hvad der har slået anmelderen mest, er forfatterens påvisning af, hvor store forskellene er i Europas forskellige dele: mellem de gamle industrilande, hvor

B O G A N M E L D E L S E R

Ingvor Svennilsson: Growth and Stagnation in the European Economy. United Nations Economic Commission for Europe. Geneve, 1954. XVI + 342 sider. Pris \$ 4.50, sh. 32/6, sw. fr. 18.—.

Under tredivernes depressionsår samlede økonomerne deres interesse omkring konjunkturspørgsmålene. Under nutidens permanente omtrent-højkonjunktur er interesseområdet blevet meget videre, og man er nået frem til økonomiske spørgsmål, som det pludselig forekommer så selvfølgelig at analysere, at man kun kan undre sig over, at det ikke forlængst har fundet sted. Blandt disse er analysen af de problemer, der knytter sig til væksten i produktion og omsætning. I stedet for tidligere tids forudsætninger om stabile forhold eller Casells jævne fremadskriden, som jo kun var en forudsætning for analyser af noget andet, kommer nu undersøgelser om, hvordan væksten faktisk har foregået, og materiale skaffes til mere realistiske forudsætninger for andre økonomiske ræsonnementer.

Den her foreliggende bog meddeler resultaterne af en endog meget stor undersøgelse foretaget af væksten i Europas (USSR ikke medregnet) økonomi fra 1913 til 1938; der er dog hyppigt foretaget sammenligninger tilbage til firserne, og i enkelte tilfælde er linjen ført frem omtrent til nutiden. Forfatterens hovedinteresse har tydeligt været at beskrive væksten i industri og virkningerne heraf på investering, indkomst, handel etc. Forholdsvis ringe vægt er lagt på en analyse af prisforholdene, og de monetære størrelser er skubbet helt til side.

Hvad der er givet, er først og fremmest en statistisk deskription af, hvad der er sket. Man har indtryk af, at den meddelte statistik er overordentlig omhyggeligt udtaget, både således at alt er gjort for at gøre den vederhæftig, men også således, at der kun er meddelt det, der er vigtigst for at forstå linjerne i udviklingen. I inter-

nationale undersøgelser plejer oplysningerne om Danmark at være sådanne, at de lader én i en tvivl om, hvorvidt det hele værk er kassabelt på grund af fejl og misforståelser, eller om forfatteren blot har været uvidende om os. I dette tilfælde sætter forfatteren én i en lignende tvivl. Oplysningerne om Danmark er nemlig rigtige; er oplysningerne om de andre lande lige så rigtige, eller skyldes det, at forfatteren har særligt godt kendskab til Norden. Meget tyder på, at det første er tilfældet.

Udviklingen er ikke blot beskrevet med tabeller, men ved et stort antal diagrammer, der viser en usædvanlig opfindsomhed og ofte er meget klare.

Forfatteren har delt sin bog i to dele, hvoraf den første indeholder en række mere indledende betragtninger og et resumé; den egentlige analyse findes i 2. del, der da også optager ca. $\frac{1}{5}$ af teksten. Han tager her sit udgangspunkt i befolknings-tilvæksten og befolkningsforskydningerne, går dernæst over til et kort, men godt kapitel om den landbrugsmæssige baggrund; dernæst følger tre kapitler om industrien og endelig et om handel, der endnu engang beviser, hvor lidt handelsstatistik siger, og hvor svært det er at sammenfatte den.

Forfatteren har tydeligvis sat sig som hovedopgave at beskrive og ved at drage nogle enkelte rækker af tal ud af det umådelige materiale give os andre en oversigt. Denne oversigt har imidlertid vundet meget væsentligt ved, at det stråler ud af den, at den er skrevet af en nationaløkonom med betydelig teoretisk kunnen.

Bogen er så koncentreret skrevet, at det forekommer mig temmelig håbløst at ville give et referat af dens resultater. Kun skal det nævnes, at det sikkert ikke er tilfældigt, at ordene »and stagnation« er tilføjet i titlen. Hvad der har slået anmelderen mest, er forfatterens påvisning af, hvor store forskellene er i Europas forskellige dele: mellem de gamle industrilande, hvor

væksten nu er yderst beskednen, det voldsomt ekspanderende Skandinavien (navnlig Sverige og Finland) og så øst- og sydeuropa, præget af et uforandret og primitivt landbrug + stærkt stigende befolkning + mangel på kapital til at gennemføre urbanisering og industrialisering.

Med dette værk er der præsteret en ualmindelig fint gennemtænkt betænkning. Derimod overlades det i det store og hele til læserne at fantasere over virkningerne af, at områder som England/Frankrig er blevet relativt stagnerende, eller af at Østeuropa kombinerer stor befolkningstilvækst med kapitalmangel. Hvilken betydning har den slags for de sociale spændinger i sådanne lande? Hvordan påvirkes beskæftigelsen? Hvilken betydning har det for de monetære størrelser og for den monetære politik, for spørgsmålet om inflation eller ikke? Det er som om forfatteren ved at skyde de monetære spørgsmål fra sig, har skåret noget væsentligt bort. Man vil måske hævde, at det monetære først og fremmest er noget, der følger af det reelle. Men væksten i de reelle størrelser, produktion, omsætning, varelagre etc., er dog vel heller ikke upåvirket af den monetære politik. Bogen, der dog omfatter trediverne, efterlader én så klog — eller rettere så dum — som før om, hvorfor trediverne blev et stagnationens tiår.

Den bog, der her er offentliggjort, er et meget værdifuldt bidrag til den stærkt voksende litteratur om vækstproblemer.

På sine sidste 85 sider bringer bogen (der er i meget stort format) et omfattende statistisk appendix indeholdende udvalgte tabeller til belysning af udviklingen. Dette materiale er meget overskueligt og værdifuldt.

Kjeld Philip.

W. W. Rostow: The Process of Economic Growth. W. W. Norton & Company, Inc. New York 1952. (285 s. + X). Pris \$ 4.50.

Bogen tilsigter at gøre en indsats på grænseområdet mellem teoretisk økonomi og historisk opsporing af facts. Denne indsats motiveres med, at teoretikeren hoved-

sagelig lader sig binde af data angående struktur, viden, kapacitet, etc., som kun kan tages for uforanderlige i det korte løb, mens historikeren overvejende holder sig til at berette om ændringerne i disse data uden at se, hvad ændringer i ramme betyder for indhold.

Forf. er klar over, at han ikke er ene om at yde denne indsats. Han fremhæver, at allerede Adam Smith og J. S. Mill sankede aks på denne mark, mens Marshall forsøgte den (hvad jo ikke kan undre, i betragtning af, at arbejdsdelingen indenfor samfundsvidenskaberne netop nød fremme i og med M.'s indsats) — og han peger på, at hele problemkredsen omkring de underudviklede landes problemer og studiet deraf i nyeste tid vil yde væsentlige bidrag.

Med sit eget bidrag mener han ikke at have løst »fully the issues of multiple dynamic causation which a formalization of long period analysis demands« — men vel at have givet en tilnærmelse til en langtidsanalyse, som kan bringe »certain of the issues of longperiod analysis within the scope of systematic treatment«.

Oplygningen af denne tilnærmelse til en langtids teori (eller skal vi sige antydning heraf) kan groft skitseret således.

En økonomis væxthastighed er bestemt af tilvæksten i arbejde, kapital (i videste forstand, inkluderende jord og andre resourcer), viden, teknisk organisation m. m. — I stedet for nu at tage disse størrelser som data, hvilket forf. netop anklager økonomerne for sædvanligvis at gøre, går han et skridt længere bagud i et forsøg på at gøre væksten i arbejdskraft, resourcer, organisation etc. til genstand for bestemmelse. Til den ende introducerer han følgende 6 »propensiteter«:

The propensity to develop fundamental science (physical and social).

The propensity to apply science to economic ends.

The propensity to accept innovations.

The propensity to seek material advance.

The propensity to consume.

The propensity to have children.